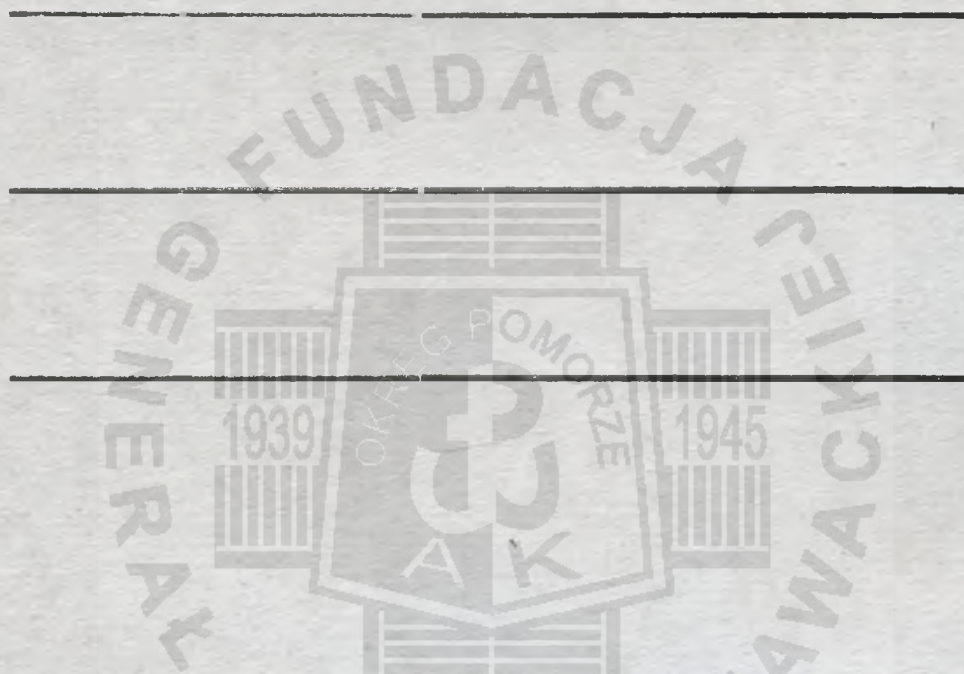

Instytut Pamięni Narodowe Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Pomorska 1, tel. 0048 56 65 22 106
e-mail: ipn@wp.polska.pl, sekretariat@ipn.gov.pl
NIP 556 10 25 127, REGON 870 502 706
165 000 0 0000 0000 0000 0244
Nr r-ku 62 1090 1506 0000 0000 5002 0244

opr. 6.10.1999,
WZ

poprzedni w Nr. 1008/1747

VI 104
WZ

Andrzej Gąsiorowski

żona
Jahn Marta

Kościierzyna

Kościierzyna
JOW. Gr. P. "PAP- AK
+ Jahn Aleksander Marcin
ps. "Fiat"

M-1008/1747 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Jahn Aleksander Marcin

T: M-1008/174 & Pom.

Księstwo JON Gr. 3"-3.43.11K

I./1. Relacja k. 4 s. 1-4

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 2 s. 1-2

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja

.....
.....
.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 9

VI. Fotografie brak

1/11. Relacja - Jan Aleksander H.:

1. Relacja - biogram autorstwa A. Gąsiorowskiego,
mpis k. 4 s. 1-4

Hejzga

A

Jahn Aleksander Marcin pseud. "Fiat" (1897-1945), kierowca pogotowia ratunkowego w Kościerzynie, łącznik z partyzantką TOW GP, PAP i AK.

Urodził się 11 XI 1897 r. w Siwiałce pow. Tczew. O jego rodzicach i młodości brak danych. Wiadomo tylko, że mieszkał przez pewien czas w Skarszewach a następnie w Garczynie k. Kościerzyny. W 1937 r. przeprowadził się do Kościerzyny. Do wybuchu wojny pracował jako kierowca u prywatnych przewoźników. W czasie okupacji nadal mieszkał w Kościerzynie. Pracował jako kierowca pogotowia ratunkowego w Kościerzynie. Razem z dr. Stanisławem Zawackim jeździł do chorych po terenie powiatu kościerskiego.

Brak pełnych danych o jego działalności podziemnej. Przypuszczalnie do konspiracji został wprowadzony przez dra Zawackiego. Był członkiem TOW "Gryf Pomorski" i prawdopodobnie Polskiej Armii Powstania. Posługiwał się pseudonimem "Fiat". Poza dr. Zawackim w latach 1942-1944 utrzymywał stały kontakt z: ppor. rez. Janem Szalewskim ps. "Soból" - dowódcą oddziału partyzanckiego, zmieniającego swoje podporządkowanie (TOW "Gryf Pomorski", PAP i AK), Stanisławem Lesikowskim pseud. "Las" - komendantem Rejonu Kościerskiego PAP (następnie komendantem Obwodu Kościerzyna AK) oraz Stefanią Lesikowską ps. "Jaskółka" - łączniczką Rejonu Kościerskiego PAP (następnie komendantką WSK w Obwodzie Kościerzyna AK). Wykorzystywany był głównie jako łącznik. Samochodem pogotowia ratunkowego, przewoził różne materiały organizacyjne (rozkazy, meldunki, materiały szkoleniowe i propagandowe oraz broń i amunicję), lekarstwa i żywność a także członków konspiracji zagrożonych aresztowaniem, których przetrzucał do Borów Tucholskich. Dowoził do schronów partyzanckich dra Zawackiego, który udzielał pomocy medycznej chorym i rannym partyzantom. Często sam bez lekarza jeździł do schronów partyzanckich. Niezwykle owocne były jego kontakty z S. Lesikowskim, który często wykorzystywał jego samochód do celów organizacyjnych. W 1943 r. jeździł z Kościerzyny do Torunia razem z S. Lesiko-

wską ps. "Jaskółka". Tam w Komendzie Głównej PAP odbierał różne przesyłki, które przekazywał S. Lesikowskiemu. Dostarczał też broń i amunicję z Grudziądza do Kościerzyny a następnie Borów Tucholskich. Systematycznie zaopatrywał oddział partyzancki J. Szalewskiego w różne wyposażenie oraz żywność i lekarstwa. Niekiedy w wyprawach tych towarzyszyła mu S. Lesikowska. Utrzymywał swoje kontakty z ppor. J. Szalewskim i S. Lesikowskim do kwietnia 1944 r., a więc także wówczas kiedy byli oni ^{już} członkami Armii Krajowej. Nie wiadomo czy współpracował z nimi jako członek TOW "Gryf Pomorski", czy został zaprzysiężony w ramach AK. Na polecenie dra Zawackiego i S. Lesikowskiego przyjął III grupę DVL, gdyż tylko to pozwalało mu wykonywać dotychczasową pracę kierowcy pogotowia ratunkowego i bez wzbudzania podejrzeń oddawać organizacji nieocenione usługi. Konsekwencją podpisania przez niego Volkslisty było powołanie go 10 III 1944 r. do służby w Wehrmachcie. Po otrzymaniu zawiadomienia zastanawiał się czy nie uchylić się od służby w wojsku niemieckim i ukryć w oddziale partyzanckim. Za namową S. Lesikowskiego i J. Szalewskiego stawiał się w wyznaczonej jednostce wojskowej z zamiarem szybkiego przejścia na stronę wojsk alianckich. Obaj doradzali mu to, bowiem był "spalony" w związku z aresztowaniem 22 II 1944 r. w Dąbrowie k. Wielu partyzanta Alfonsa Nowaczyka (odwiedzał ten schron swoim samochodem krótko przed jego aresztowaniem) i należało się liczyć z jego zatrzymaniem. Nie zdołał jednak zrealizować tego zamiaru. Jego decyzja przyjęcia DVL i odbycia służby w Wehrmachcie była tragiczna w skutki. Już po jego wyjeździe z Kościerzyny doszło tam do dużej dekonspiracji. W dniu 25 IV 1944 r. gestapo aresztowało m.in. dra Zawackiego, S. Lesikowskiego i Gertrudę Fiszer, z którymi utrzymywał kontakty konspiracyjne. W trakcie śledztwa ujawniono jego udział w kontaktach z partyzantami. Aresztowano wówczas jego żonę. Na polecenie gestapo gdańskiego został prawdopodobnie aresztowany w jednostce, w której odbywał służbę i dostarczony do Gdańska. Osadzono go w areszcie wojskowym, skąd był doprowadzany

ny na przesłuchania do siedziby gestapo na Neugarten 27. Konfrontowano tam go z aresztowanymi wcześniej członkami kościerskiej konspiracji. Zarzucano mu głównie udzielanie pomocy partyzantom z oddziału J.Szalewskiego. Po zakończeniu śledztwa w końcu października (względnie w listopadzie) 1944 r. odbyła się jego proces. Jako żołnierz Wehrmachtu stanął przed Sądem Komendantury Wojskowej (Das Gericht der Wehrmachtskommandantur) w Gdańsku, pod zarzutem przygotowywania do zdrady głównej i współpracy z wrogiem (wegen Vorbereitung Hochverrat und Feindbegünstigung). Podczas rozprawy zeznania w jego sprawie złożyli dowożeni ze Stutthofu G.Fiszler, A.Nowaczyk i dr S.Zawacki. Świadkiem miał być także S.Lesikowski, którego wcześniej w dniu 26 VII 1944 r. powieszono w Stutthofie. Na proces doprowadzona została z aresztu śledczego gestapo gdańskiego jego żona Marta Jahn. Otrzymał wówczas karę dożywotniego więzienia. Wyrok ten został jednak odwołany jako zbyt łagodny. W lutym 1945 r. odbyła się więc kolejna rozprawa, na której otrzymał wyrok śmierci. Podczas widzenia z żoną po ogłoszeniu tego wyroku powiedział, że został skazany na karę śmierci przez rozstrzelanie za współpracę z oddziałami partyzanckimi. Adwokat Hoffmann z Gdańska na prośbę żony przekazał do Hitlera prośbę o jego ułaskawienie. Otrzymał negatywną odpowiedź z uzasadnieniem, że dla szpiegów nie ma aktu łaski. J. został rozstrzelany w Gdańsku prawdopodobnie w dniu 27 II 1945 r. (taką datę egzekucji podał żonie podczas ostatniego widzenia). Miejsce pochowania jego zwłok nadal jest nieznane. W 1946 r. w oparciu o oświadczenia dra Zawackiego i żony stwierdzono sądownie jego śmierć. W 1973 r. Okręgowa Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Gdańsku ustalała okoliczności jego śmierci. Dodatkowych informacji udzielił wówczas J.Szalewski.

Był żonaty z Martą z d. Langmesser urodzoną 10 III 1901 r., która pomagała mu w działalności konspiracyjnej. Aresztowano ją w końcu kwietnia 1944 r. w Kościerzynie i przewieziono do siedziby gestapo

4

w Gdańsku. Przez kilka miesięcy była przesłuchiwana na temat kontaktów męża z oddziałem partyzanckim J. Szalewskiego. Pomimo tortur nie przyznała się do działalności konspiracyjnej. Pozostawała w areszcie śledczym do pierwszej rozprawy męża w X-XI 1944 r., na którą doprowadzona została przypuszczalnie w celu wywarcia na niego presji. Po zwolnieniu wróciła do Kościerzyny, gdzie mieszkała też po wojnie. W dniu 14 IX 1973 r. przekazała OKBZH w Gdańsku krótką informację o tragicznych losach męża.

AMSt.,teczka personalna Nowaczyka A., sygn. I-III-11274, rel. Łangowskiej M., Szalewskiego J., Szalewskiej S.; AP AK, T.: Jahn M. (tu informacja, że był razem z żoną członkiem TOW "Gryf Pomorski") OKBZPNP-IPN w Gdańsku, sygn. S 1/72 - 12/6, oświadczenia Zawackiego S., Jahn M., Szalewskiego J.

Andrzej Gąsiorowski

II. Materiały uzupełniające relacje:
Jahn Aleksander A.

1. Gąsiorowski A., biogram „Jahn Aleksander
Marcin, [w:] Stow. biograficzny konspiracji
pomorskiej 1939-1945, Toruń 1998,
cz. 4, s. 59-60, literkop. k. 2 s. 1-2

1

Jahn Aleksander Marcin ps. „Fiat” (1897-1945), łącznik z partyzantką TOW „Gryf Pomorski”, PAP i AK Obw. Kościerzyna.

Urodzony 11 XI 1897 r. w Siwiałce pow. Tczew. O jego rodzicach i młodości brak danych. Wiadomo tylko, że w 1937 r. przeprowadził się do Kościerzyny. Do wybuchu wojny pracował jako kierowca u prywatnych przewoźników. W czasie okupacji nadal mieszkał w Kościerzynie, gdzie pracował jako kierowca pogotowia ratunkowego. Razem z dr. Stanisławem Zawackim jeździł do chorych po terenie powiatu kościerskiego.

Przypuszczalnie do konspiracji został wprowadzony przez dr. Zawackiego. Był członkiem TOW „Gryf Pomorski” i prawdopodobnie Polskiej Armii Powstania. Posługiwał się ps. „Fiat”. Poza dr. Zawackim w latach 1942-1944 współpracował jako łącznik z ppor. rez. Janem Szalewskim ps. „Soból” – dcą oddz. part., zmieniającego swoje podporządkowanie (TOW „Gryf Pomorski”, PAP i AK), Stanisławem Lesikowskim ps. „Las” – kmdtem Rejonu Kościerskiego PAP (następnie Obwodu Kościerzyna AK) oraz Stefanią Lesikowską ps. „Jaskółka” – łączniczką Rejonu Kościerskiego PAP (następnie kmdtką WSK w Obwodzie Kościerzyna AK). Samochodem pogotowia ratunkowego przewoził rozkazy, meldunki, materiały szkoleniowe i propagandowe oraz broń i amunicję, lekarstwa i żywność, przerzucał zagrożonych aresztowaniem członków konspiracji do Borów Tucholskich. Dowoził do schronów partyzanckich dr. Zawackiego, który udzielał pomocy medycznej chorym i rannym partyzantom. Często sam, bez lekarza jeździł do schronów partyzanckich. Niezwykle owocne były jego kontakty ze S. Lesikowskim, który często wykorzystywał jego samochód do celów organizacyjnych. W 1943 r. jeździł z Kościerzyny do Torunia razem z S. Lesikowską. Tam w Komendzie Głównej PAP odbierał przesyłki, które przekazywał S. Lesikowskiemu. Dostarczał też broń i amunicję zdobywaną na lotnisku z Grudziądza do Kościerzyny, a następnie do Borów Tucholskich. Systematycznie zaopatrywał oddz. part. J. Szalewskiego w żywność i lekarstwa. (Niekiedy w wyprawach tych towarzyszyła mu S. Lesikowska). Kontaktował się z nimi do kwietnia 1944 r., a więc także wówczas, kiedy działali w ramach AK. Nie wiadomo czy współpracował z nimi jako członek TOW „Gryf Pomorski”, czy

*Stor. biograficzny konspiracji pomorskiej
1939-1945, Toruń 1998, s.4.*

został zaprzysiężony w ramach AK. Na polecenie dr. Zawackiego i S. Lesikowskiego przyjął III grupę DVL, gdyż tylko to pozwalało mu wykonywać dotychczasową pracę. W konsekwencji tego został powołany 10 III 1944 r. do służby w Wehrmachcie. Za namową S. Lesikowskiego i J. Szalewskiego nie uciekł do partyzantki, lecz stawiał się w wyznaczonej jednostce z zamiarem szybkiego przejścia na stronę wojsk alianckich. (Był już spalony w związku z zeznaniami aresztowanego 22 II 1944 r. w Dąbrowie k. Wielki partyzanta Alfonsa Nowaczyka; Jahn odwiedzał schron swoim samochodem krótko przed aresztowaniem Nowaczyka i należało się liczyć z jego zatrzymaniem). Jego decyzja przyjęcia DVL i odbycia służby w Wehrmachcie była tragiczna w skutki, ponieważ już po jego wyjeździe z Kościerzyny doszło tam do dużej dekonspiracji. W dniu 25 IV 1944 r. gestapo aresztowało m.in. dr. Zawackiego, S. Lesikowskiego i Gertrudę Fiszer, z którymi Jahn utrzymywał kontakty konspiracyjne. W trakcie śledztwa ujawniono jego udział w kontaktach z partyzantami. Aresztowano wówczas jego żonę. Na polecenie gestapo gdańskiego został prawdopodobnie aresztowany w jednostce, w której odbywał służbę, i dostarczony do aresztu wojskowego w Gdańsku. Konfrontowany był z aresztowanymi wcześniej członkami kościerskiej konspiracji. Po zakończeniu śledztwa w końcu października lub w listopadzie 1944 r. odbył się jego proces. Jako żołnierz Wehrmachtu stanął przed Sądem Komendantury Wojskowej w Gdańsku pod zarzutem przygotowywania do zdrady głównej i współpracy z wrogiem. Podczas rozprawy zeznania w jego sprawie złożyli dowożeni ze Stutthofu: G. Fiszer, A. Nowaczyk i dr Zawacki. Świadkiem miał być także S. Lesikowski, którego wcześniej w dniu 26 VII 1944 r. powieszono w Stutthofie. Otrzymał wówczas karę dożywotniego więzienia. Wyrok ten został jednak odwołany jako zbyt łagodny. W lutym 1945 r. otrzymał wyrok śmierci. Podczas widzenia z żoną po ogłoszeniu tego wyroku powiedział, że został skazany na karę śmierci przez rozstrzelanie za współpracę z oddziałami partyzanckimi. Adwokat Hoffman z Gdańska na prośbę żony przekazał do Hitlera, niestety nie uwzględnioną, prośbę o jego ułaskawienie. Jahn został rozstrzelany w Gdańsku prawdopodobnie w dniu 27 II 1945 r. Miejsce pochowania jego zwłok nadal nie jest znane. W 1946 r. w oparciu o oświadczenia dr. Zawackiego i żony stwierdzono sędownie jego śmierć. W 1973 r. Okręgowa Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Gdańsku ustalała okoliczności jego śmierci.

Był żonaty z Martą z d. Langmesser (ur. 10 III 1910 r.), która pomagała mu w działalności konspiracyjnej. Aresztowano ją w końcu kwietnia 1944 r. w Kościerzynie. Przez kilka miesięcy była przesłuchiwana w Gdańsku na temat kontaktów męża z oddziałem partyzanckim J. Szalewskiego. Pomimo tortur nie przyznała się do działalności konspiracyjnej. Pozostawała w areszcie śledczym do pierwszej rozprawy męża w październiku – listopadzie 1944 r., na którą doprowadzona została przypuszczalnie w celu wywarcia na niego presji. Po zwolnieniu z aresztu wróciła do Kościerzyny, gdzie mieszkała też po wojnie. W dniu 14 IX 1973 r. przekazała OKBZH w Gdańsku krótką informację o tragicznych losach męża.

AMSt., T. os. Nowaczyka A., sygn. I-III-11274, rel. Łangowskiej M., Szalewskiego J., Szalewskiej S., AP AK, T.: Jahn M. (tu informacja, że był razem z żoną członkiem TOW „Gryf Pomorski”); OKBZH-IPN w Gdańsku, sygn. S/72-12/6, oświadczenia Zawackiego S., Jahn M., Szalewskiego J.

Andrzej Gąsiorowski

T:W-1008/1747 Pom.

Hošivayna

Jahn Alexander H.

Party informacyjne

k. 9

a

Koscielna

^{JAHN}
ALEKSANDER JAN-

Przewoził broni, amunicję, a także rannych
pestyzantów, był kierowcą u dr Zwockiego.
Razem z S Lexkowską jeździł do Torunia -
do Komandy Olszgu.

T.: Lesikowska-Szalewska S, inż Teraw
I/s. 4; I/2, s 2, 19, 37

MC 87

Jahr

kościurne
AK 2

Kierowca dr Zdzisławego, lekome powrotożego
Kościurnyui, Współpracownik z partii i
J. Srebrnego. Arystokraty w 1942 r., co spoko-
dowało sobie u dr Zdzisławego i omiśle-
nie wielu innych osób. Arystokraty

rob. tenka K-113 „Jeli wspomogono party-
zentu...”

H.M.H

Koscielna
Gryf Pomorski

3

[i. n. m.]
Jahn ps. "Fiel"

Od 1934 roku pracował w Koscielnej jako kierownik
w prywatnych przedsiębiorstwach należał do tajnej
organizacji Gryf Pomorski. Opatrywał rannych ludzi podziemie,
dostarczał żywności, odzieży, dostarczał broń.

Pod koniec kwietnia 1944 roku aresztowany, rozstrzelany
w Gdańsku pod koniec lutego 1945 roku.

zob. rel. Jahn Marty

T: Jahn M., insp. Toczew, I/s 1

ea

Jahn Aleksander

ps. "Fiat"

Aresztowany w kwietniu 1944 r.
razem z S. Lenikowskim, S. Zawackim,
J. Rostem, J. Łangowskim.

T. : Jędrzejewski A., insp. Tczew I/1, s. 12.

MC 97

Kościelna
TOW Arch
4

Joszew
5

Jahn Aleksander
ps "Fiat"

Doktorant lekarska i dwuletni opatrunkowiec
do szwadronu partyzanckiego w Barach
Suchoborskich. Służebnik je za przewodniczącym
Gastudy Sischer od dnia Zawachnego.

zob. Sischer Gastuda, biografii Andrzeja Gąsieniarzkiego
K-741/1752

Archiw. XI '89

Scenariusz
6

Jan Aleksander
ps. "Fiat"

W październiku 1944 sądzony
przed Sądem Komendantly Wzrostowej w Gdańsku.

zob. Fischer Gertruda, biogram Indesja Gęsiowickiego
K-741/1752

John Alexander
ps. "Fiat"

księżona
port. Al
"Sąsiedzi" 7

zob. list J. Szalewskiego do B. Szajdema z

24.08.1865 r.

W T: M: 47/656 Rom. J. U. Szajdema,

t. 4, pos. 2

16.08.08

+

~~+~~ Y

JAHN Aleksander Marcin

ps. "Fiat" 1897-1945 Łącznik z partyzantką
TOW "Gryf Pomorski" PAP i AK Obw. Kosciierzyna
Przyjął DVL służba w Wehrmachcie. Aresztowany
za kontakt z partyzantami (wsypa).

Rozstrzelany 27.11.1945 w Gdańsku. Relacja
Andrzeja Gąsiorowskiego

Zob:

Słownik Biograficzny Konspiracji
Pomorskiej 1939-1945 część 4
Fundacja "Archiwum Pomorskie AK
Toruń 1998

DRut
2003

str 59, 60

Koscierzyna

TOW
Gryf Pomorski
AK Pomorski

8

FUNDACJA
1939 OKRĘG POMORZE 1945
JAHN ALEKSANDER ps. "Fiat"
zob. Szmajder J. "Jedliny 102". Arch. AK, B/26-89
s. 63.

KO Polce. g
" Szyski 103"
(Zapiece)

Współpracujący z oddziałem part. AK,
dowodczym przez por. Jana Szalewskiego
ps. "Sokol" "Szpak"

A, Zak 90

*Yahn Aleksander
Marcin*

ZESKANOWANE

